

STORTINGET

Innst. 226 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Redegjørelse av utenriksministeren og forsvars- ministeren om Libya-utvalgets rapport

Til Stortinget

Sammendrag

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide og statsråd Frank Bakke-Jensen anmodet i brev av 12. oktober 2018 Stortingets presidentskap om å få holde en redegjørelse for Stortinget om regjeringens vurderinger etter å ha mottatt Libya-utvalgets rapport (Evaluering av norsk deltakelse i Libya-operasjonene i 2011). Redegjørelsen fant sted 8. januar 2019. Ved møtets slutt ble det vedtatt å sende redegjørelsen til utenriks- og forsvarskomiteen for videre behandling.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg, Marianne Marthinsen, Leif Audun Sande og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Hans Andreas Limi og Christian Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Abid Q. Raja, og fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, viser til at Stortinget 18. april 2017 anmodet regjeringen om å ta initiativ til å

gjennomføre en evaluering i egnet form av den norske militære og sivile deltakelsen i operasjonen i Libya i 2011. Denne anmodningen ble vedtatt i forbindelse med Stortingets behandling av Afghanistan-rapporten.

Komiteen viser til utenriksministerens og forsvarsministerens redegjørelser i Stortinget 8. januar 2019 om evalueringen av Norges deltakelse i operasjonene i Libya i 2011. Komiteen viser til at redegjørelsene tok for seg beslutningsprosessen og beslutningsgrunnlaget, det folkerettslige grunnlaget og etterlevelsen av humanitærrettslige forpliktelser, norske bidrag til NATOs beslutningsprosesser og den politiske og sivile innsatsen.

Komiteen mener det er gjort en meget grundig og god jobb i utarbeidelsen av rapporten «Evaluering av norsk deltakelse i Libya-operasjonene i 2011». Rapporten gir en grundig gjennomgang av beslutningsprosesser og en helhetlig evaluering av norsk deltakelse i Libya-operasjonene i 2011. Komiteen mener rapporten gir viktige føringer og erfaringer for framtidige norske bidrag. Komiteen mener også at rapporten er med på å bidra til en bedre og mer opplyst offentlig debatt om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Komiteen mener det er riktig og viktig at den type operasjoner som ble gjennomført i Libya, blir evaluert og gjennomgått. Det vil kunne medføre forbedringer for fremtidige operasjoner av denne typen og gi økt tillit i befolkningen. Komiteen mener Afghanistan- og Libya-rapportene er gode eksempler på hvordan man kan evaluere operasjoner av tilsvarende størrelse og karakter.

Komiteen viser til at selv om beslutningen om norsk deltakelse i Libya-operasjonene i 2011 ble tatt på svært kort tid, ble det foretatt konsultasjoner med Stortinget. Utvalgets gjennomgang har vist at selv om konsultasjon med Stortinget fungerte tilfredsstillende og fleksibelt for sentrale aktører, indikerer de offentlige re-

aksjonene på beslutningsprosessen at det utenfor kretsen av sentrale aktører oppsto usikkerhet om hvorvidt regjeringen hadde opptrådt konstitusjonelt riktig overfor Stortinget. Et spørsmål i den offentlige debatten var om konsultasjonen ble gjennomført i tide når norske styrkebidrag alt var annonsert og norske fly var sendt ut av landet. Komiteen mener det ikke ville vært unaturlig med et møte i den utvidede utenriks- og forsvarskomiteen i tråd med tidligere praksis for slike saker. Komiteen mener en god konsultasjonsordning kan være med på å gi større tillit i befolkningen til kritiske og viktige beslutninger om deltakelse i internasjonale operasjoner. Komiteen vil samtidig fremheve at utvalget konkluderer med at de formelle prosessene som ledet fram til beslutningen om å delta med norske styrker, oppfylte alle konstitusjonelle krav, selv om regjeringens beslutning om å delta ble tatt på svært kort tid.

Komiteen viser til at rapporten fra Libya-utvalget også inneholder anbefalinger om hvilke opplysninger og vurderinger kongelige resolusjoner om norske styrkebidrag til internasjonale operasjoner bør inneholde for å sikre et best mulig beslutningsgrunnlag, og forutsetter at regjeringen på egnet måte følger opp dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at det følger en klar ansvarsfordeling mellom storting og regjering knyttet til norsk deltakelse i internasjonale operasjoner. Flertallet mener det er riktig at ansvarsfordelingen ligger fast, der det er regjeringen som den utøvende makt som beslutter eventuell norsk deltakelse i internasjonale operasjoner. Flertallet viser til at det ikke kreves vedtak fra Stortingets side. Flertallet mener det er viktig at det gjennomføres en reell konsultasjon med Stortinget, men flertallet understreker samtidig at dette ikke fratrar regjeringen det fulle ansvaret for beslutningen. Flertallet vil likevel understreke den positive og lange praksis fra ulike regjeringer med at det legges avgjørende vekt på bred støtte i viktige utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål.

Komiteen viser til at utvalget tydelig bekrefter at det norske styrkebidraget etterlevde Norges humanitærrettslige forpliktelser. Det er klart at regjeringen la til grunn at FNs sikkerhetsrådsresolusjon var et tilstrekkelig folkerettslig grunnlag for bruk av militærmakt i Libya. Komiteen har merket seg at regjeringen ikke ble forelagt noen skriftlige vurdering av hvilke rammer sikkerhetsrådsresolusjonen satte for anvendelse av militærmakt. Komiteen vil påpeke at mangel på skriftlig dokumentasjon vanskeliggjør Stortingets kontrolloppgave i ettertid og kan medføre svekket tillit til beslutningsgrunnlaget i befolkningen.

Komiteen har merket seg at utvalget positivt fremhever at det folkerettslige grunnlaget for norsk del-

takelse i den internasjonale koalisjonen mot ISIL i Syria i sin helhet ble nedfelt skriftlig og offentliggjort. Komiteen mener dette bør være fremtidig praksis. Samtidig har komiteen forståelse for at ikke alt rundt disse operasjonene kan offentliggjøres, og at den utvidede utenriks- og forsvarskomite i den forbindelse fyller en viktig funksjon. Komiteen mener vi bør tilstrebe større åpenhet rundt disse viktige debattene og beslutningene, og at dette vil gi økt tillit i befolkningen. Komiteen mener også det vil være en fordel om viktige beslutninger knyttet til bruk av norsk militærmakt i utlandet debatteres mer i Stortingets sal. Komiteen merker seg også at utvalget anbefaler at konsultasjoner bør suppleres med regelmessige redegjørelser for åpent storting for å tilrettelegge for offentlig debatt, medvirkning og demokratisk kontroll.

Komiteen viser til at Norge de siste tiårene har deltatt i flere internasjonale militæroperasjoner sammen med allierte styrker. Grunnloven §§ 25 og 26 inneholder i dag de rettslige konstitusjonelle rammer for norsk utenrikspolitikk og bruk av forsvarsmakt. Komiteen vil påpeke at grunnlovsparagrafene imidlertid er blitt til i en annen tid. Komiteen viser til at utvalgets rapport tydeliggjør at Grunnlovens eldre ordlyd ikke gjenspeiler det som er den herskende rettsoppfatning om hvilke rammer og prosesser som gjelder for norsk deltakelse i internasjonale militæroperasjoner.

Komiteen mener dette har den ulempen at det lett oppstår uklarhet – og i ettertid også større mulighet for både rettslig og politisk uenighet om hvilke rettslige rammer som gjelder, og hvilke prosedyrer som skal følges ved norsk deltakelse i internasjonale militæroperasjoner.

Komiteen merker seg at denne problemstillingen kommer tydelig frem i rapporten:

«Videre registrerer utvalget at det i Libya-saken, som i flere andre norske bidrag til internasjonale operasjoner, er blitt stilt spørsmål ved om norsk deltakelse i slike operasjoner er forenlig med Grunnloven §§ 25 og 26. Utvalgets evaluering og den vedlagte utredningen viser at ordlyden i de to nevnte grunnlovsbestemmelsene reiser sammensatte tolkningsspørsmål, som kan skape tvil om innholdet i de konstitusjonelle rammene for norsk deltakelse i internasjonale operasjoner. Konstitusjonell praksis over flere tiår har ført til at Grunnlovens ordlyd på flere punkter ikke lenger gir et dekkende uttrykk for gjeldende rett.»

Komiteen merker seg at Norge bidro aktivt på alle nivåer i NATO, og at kontrollen med anvendelsen av styrkebidraget fungerte godt og i tråd med politiske og rettslige rammer. Komiteen vil berømme personellet som deltok i Libya i 2011, og som utførte oppdraget på meget profesjonelt vis. Komiteen merker seg at utvalget påpeker svakhet i formalisering av enkelte ordre og instruksjoner som må følges opp.

Komiteen viser til at utvalget har lagt frem en rekke gode konklusjonspunkter og viktige erfaringer fra Li-

bya-operasjonene. Komiteen ber regjeringen vurdere disse anbefalingene nøye og sørge for at de følges opp på en måte som best mulig sikrer kvalitetssikring av beslutningsprosesser og kvalitet på Norges deltakelse i fremtidige internasjonale operasjoner.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, merker seg også utvalgets råd om at Norge bør videreutvikle kompetanse og kapasitet for å delta i internasjonale operasjoner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Afghanistan-evalueringen («En god alliert – Norge i Afghanistan 2001–2014, NOU 2016:8) og rapporten fra Libya-utvalget og mener det er positivt at det nå etableres en fast praksis for gjennomføring av denne typen evalueringer av Norges utenlandsoppdrag. Etter rapportene om Afghanistan og Libya mener disse medlemmer at det er naturlig at neste steg er å gjennomføre en tilsvarende evaluering av Norges deltakelse i anti-ISIL-koalisjonen.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen å ta initiativ til å gjennomføre en evaluering i egnet form av Norges bidrag i anti-ISIL-koalisjonen.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at både de ulike internasjonale operasjonene og Norges deltakelse varierer i omfang, og det er etter disse medlemmers oppfatning i utgangspunktet ikke nødvendig å etablere et rigid system for denne typen evalueringer.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet meiner at det for framtida ikkje bør gjevast lovnader om deltaking i militære operasjonar utan at det er formelt politisk forankra i Stortinget.

Denne medlemmen viser til partiet sin merknad i Innst. 247 S (2015–2016), som syner at det er viktig at norsk deltaking i militære operasjonar og krigshandlingar på framand jord blir debatterte og godkjende av Stortinget i form av eit protokollert vedtak, fordi folk har krav på ein open debatt blant politiske leiarar når avgjerder om å sende norske styrkar i krig skal takast. Senterpartiet meiner ei stortingsbehandling i plenum vil gje avgjerdene større tyngde og sterkare demokratisk forankring. Denne medlemmen meiner ei slik behandling vil kunne tilføre avgjerda det alvorset ho fortener. Samstundes vil det seie at kvar einaste representant må stemme for og stå for sitt syn. Denne medlemmen meiner difor at avgjerder om norsk deltaking i krigføring bør takast i form av ei plenumsbehandling i Stortinget.

Denne medlemmen viser til at målet om å ta ut Gaddafi ikkje var eit tema i avgjerda om ein militær intervensjon i Libya. Denne medlemmen meiner Noreg i framtidige avgjerder må ha eit heilskapleg skriftleg grunnlag når avgjerda om norsk deltaking i krig skal takast.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er glad for at en omfattende rapport om Norges deltakelse i krigen i Libya i 2011 endelig foreligger. Dette medlem viser til at vedtaket som ble gjort våren 2017 om en evaluering, kom etter forslag fra Sosialistisk Venstreparti, som også hadde foreslått dette i Stortinget i 2016. Dette medlem viser videre til at Sosialistisk Venstreparti senest våren 2018 fremmet et forslag i Stortinget i forbindelse med ISIL-redegjørelsen fra utenriksministeren om at Norges bidrag i koalisjonen mot ISIL i Irak og Syria skal evalueres, som ikke fikk tilstrekkelig støtte. Dette medlem ser svært positivt på at det nå er ser ut til å være enighet om at det er etablert sedvane om evalueringer av store internasjonale militære oppdrag for Norge, slik Sosialistisk Venstreparti også har foreslått flere ganger i Stortinget at bør være fast praksis.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innarbeide en fast praksis med ekstern evaluering etter at Norge har hatt betydelige bidrag i internasjonale militære operasjoner.»

Dette medlem viser til at det var tungtveiende grunner for å delta i militæroperasjonene med grunnlag i mandatet fra FNs sikkerhetsråd om å beskytte sivilbefolkningen i Libya i 2011. En bølge av protester hadde i desember, januar og februar skylt over Midtøsten og Nord-Afrika og utfordret flere autoritære ledere. Responsen til demonstrantene fra de ulike regimene varierte. Demonstrantene ble møtt av ulik grad av vilje til reform og ulik grad av voldsbruk fra myndighetshold. I Libya var Gaddafis svar til demonstrantene voldelig og kontant og uten vilje til dialog eller reform. Rapporteringen fra FN viste systematiske angrep på sivilbefolkningen fra regimets side. Truslene tiltok utover vinteren, og i Gaddafis tale 22. februar 2011 uttalte han at han ville «rense Libya hus for hus» og ta «kakerlakkene» som demonstrerte mot ham. Trusselen om overgrep mot sivile ble vurdert som reell og akutt, og Gaddafis regime ble møtt av fordømmelse og sanksjoner fra FNs sikkerhetsråd, EU, Den afrikanske union (AU), FNs generalsekretær, Menneskerettighetsrådet og Den arabiske liga.

Dette medlem viser til FNs sikkerhetsråds resolusjoner 1970 og 1973 fra 2011. Resolusjon 1970 fra 26. februar fordømte voldsbruken mot sivilbefolkningen og krevde at den opphørte umiddelbart, i tillegg til å innføre en rekke sanksjoner mot Libya. Voldsspiralen tiltok imidlertid, og presset for å igangsette internasjo-

nale reaksjoner vokste. Den 12. mars 2011 bad Den arabiske liga FNs sikkerhetsråd om å etablere en flyforbudssone i Libya. FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1973 fra 17. mars gav som den første i sitt slag mulighet til å anvende militærmakt («all necessary measures») for å beskytte sivile. Dette var også bakteppet for beslutningen om at Norge skulle delta i militæroperasjonen i Libya – å beskytte sivilbefolkningen i Libya fra det som FN advarte om ville bli en massakre i Benghazi.

Dette medlem viser til Libya-utvalgets entydige konklusjon om at regimeendring aldri var et mål for norske myndigheter på noe tidspunkt i løpet av Norges deltakelse i intervensjonen. Norges klare holdning gjennom denne perioden var at Gaddafi burde gå av, men at regimeendring ikke var en del av FN-mandatet og dermed ikke et mål for krigen. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i utgangspunktet ga støtte til norsk deltakelse, med klart forbehold om at hensikten var beskyttelse av sivile og ikke regimeendring. Sosialistisk Venstrepartis landsmøtevedtak fra 27. mars 2011 gav støtte til FN-resolusjonens formulering om bruk av makt, og også til Norges bidrag til gjennomføringen av resolusjonen – gitt at det strenge mandatet ble fulgt.

Dette medlem viser til at selv om Norge var tydelig i sin holdning, stod flere av stormaktene for en annen politikk. Tvilen om hvorvidt FN-mandatet ble respektert av alle deltakende land i koalisjonen ble stadig sterkere utover i april måned. Den 14. april 2011 uttalte de daværende presidentene Sarkozy og Obama og statsminister Cameron at selv om FN-mandatet var å beskytte sivile, ville de ikke innstille militæroperasjonen før sikkerhetsrådsresolusjonene var gjennomført og det libyske folk selv kunne avgjøre sin framtid. De vestlige stormaktene varslet dermed at Gaddafi ikke hadde noen framtid som leder i Libya.

Dette medlem mener dette var en dreining hvor de ledende stormaktene som deltok i krigen, endret operasjonens karakter til å bli en krig for regimeendring med militære virkemidler. Utvalget peker også i sin rapport på en spenning mellom landene som deltok, hvor flere av de allierte var tydelige på at de ønsket Gaddafis fall som en konsekvens av krigføringen. Selv om Norge var klar i sin holdning på at det strenge FN-mandatet måtte følges, var det ikke den samme holdningen hos flere av de allierte. Dette medlem er enig med utvalget, som i rapporten konkluderer med at dette i større grad burde vært problematisert og kommunisert utad.

Dette medlem viser til at Den arabiske liga og Den afrikanske union, som i utgangspunktet støttet intervensjon i Libya, snudde i løpet av våren og ble stadig mer kritiske.

Dette medlem vil peke på at uttalelsene fra de vestlige statslederne, dreiningen av bombemål for å ramme regimet og det at Den arabiske liga og Den afrikanske union snudde i sin entydige støtte til operasjo-

nene, var foranledningene for Sosialistisk Venstrepartis landsstyrevedtak fra 7. mai 2011 om at Norge måtte trekke ut styrkebidraget så snart første tremånedersperiode var over. Vedtaket tok sterk avstand fra disse uttalelsene, som gav bekymring for at FN-mandatet var i ferd med å bli misbrukt. Sosialistisk Venstrepartis vedtak og reaksjon på stormaktenes holdning og dreiningen av operasjonen til å ramme regimet var også avgjørende for at regjeringen besluttet først å redusere for så å avslutte det norske bidraget i løpet av juli 2011, slik utvalget også vektlegger i sin evaluering.

Dette medlem mener at NATOs krigføring etter hvert utviklet seg til en krig for regimeendring, noe som utgjorde et misbruk av FN-mandatet. Det var derfor riktig og viktig at Norge vedtok å trekke seg ut av Libya-krigen sommeren 2011.

Dette medlem viser videre til at NATO-landene ikke hadde noen plan for varige politiske løsninger for Libya etter regimets fall. I en kort periode i 2011–2012 var det en viss optimisme i Libya, og det ble gjennomført vellykkede valg til nasjonalkongressen. Bildet endret seg imidlertid raskt, og motsetninger både langs etniske og religiøse skillelinjer kom raskt til overflaten. I dag er Libya politisk ustabil med en rekke konkurrerende militser, det er høy terrorfare og en alvorlig sikkerhetssituasjon. Dette medlem viser til Libya-rapporten, som også peker på mangelen på en exit-strategi i Libya, og mangelen på politisk vilje til å bistå med fredsbevarende styrker og annen politisk bistand som kunne bidratt til en stabil utvikling. Dette gjelder spesielt fra de stormaktene som var pådriverne for de militære operasjonene.

Dette medlem viser til at måten NATO forvaltet FN-resolusjon 1973 på, har bidratt til den fastlåste situasjon som i dag hersker i FN, hvor det nå er nærmest utenkelig at Sikkerhetsrådet skal klare å samle seg om håndtering av framtidige kriser på tilsvarende vis som det gjorde i mars 2011.

Dette medlem viser til den britiske evalueringen Libya-krigen, som er svært kritisk til den manglende situasjonsforståelsen hos britiske myndigheter før beslutningen ble fattet om å bidra militært. Ifølge rapporten hadde regjeringen manglende forståelse av opprøret, og manglende kunnskap om konteksten på bakken. Dette medlem viser til at også den norske evalueringen sier at Norge hadde lite selvstendig kunnskap og forståelse om Libya, og at dette illustrerer hvor avhengig et lite land som Norge blir av stormaktenes agenda og kunnskap i en slik situasjon.

Dette medlem viser til at for Sosialistisk Venstreparti som parti har erfaringene fra Libya resultert i endring i partiets politikk når det gjelder internasjonale militære operasjoner. Sosialistisk Venstreparti har nå politiske vedtak om at Norge ikke skal delta i NATO-krigføring «out-of-area», at all norsk deltakelse i NATO-bidrag

«out-of-area» må avsluttes, og til sist at eventuell norsk deltakelse i militære operasjoner må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Et absolutt vilkår er uansett at operasjonen har et FN-mandat.

Dette medlem viser til utenriksministerens uttalelse i redegjørelsen i denne saken i Stortinget om at Norge og det internasjonale samfunnet ikke har gjort nok for å stabilisere Libya etter krigen, og den manglende politiske viljen blant Sikkerhetsrådets medlemmer til å opprette fredsbevarende styrker. Dette medlem viser også til høringsuttalelsen fra Norges Røde Kors, som omtaler at udetonerte eksplosiver fra NATOs krigføring fremdeles utgjør en humanitær utfordring i Libya. Rapporten fremholder at Norge har oppfylt sine forpliktelser for å sikre at udetonert ammunisjon ikke er en risiko for libysk sivilbefolkning, ved å følge etablerte rapporteringsprosedyrer. Røde Kors setter likevel spørsmålsteget ved hvordan Norge kan ha god kontroll med denne oppfølgingen gitt den ustabile situasjonen i landet og den pågående væpnede konflikten.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en redegjørelse for hvordan Norge arbeider med å følge opp sine forpliktelser for å sikre at udetonert ammunisjon ikke er en risiko for libysk sivilbefolkning, og hvordan dette arbeidet faktisk har ført til at de nevnte eksplosivene er blitt ryddet.»

Dette medlem viser til Libya-utvalgets konklusjon om at

«de fleste angrepene som har vært gjenstand for kritikk for å ha forårsaket unødige sivile dødsfall, skjedde etter at norske jagerfly var trukket tilbake. Det foreligger derfor ingen holdepunkter for å hevde at norske tokt har skjedd utenfor rammene av Norges humanitærrettslige forpliktelser, eller at det foreligger utilsiktede sivile dødsfall som resultat av norske flytokt. Samtidig kan det ikke med 100 % sikkerhet utelukkes at norske tokt har ført til sivile tap, for man har ikke hatt personell til stede på bakken.»

Dette medlem viser også til de eksterne undersøkelser som er blitt gjort av NATOs krigføring, både kommisjonen nedsatt av FNs menneskerettighetsråd, International Commission of Inquiry on Libya (ICIL) og undersøkelser gjort av Human Rights Watch i 2012. FNs undersøkelse fant fem tilfeller av angrep der det ble vurdert sannsynlig at angrepene hadde resultert i sivile følgeskader. De spesifiserer ikke hvilke, men Libya-utvalget har konkludert med at det er lite sannsynlig at Norge er ansvarlig for følgeskader i disse angrepene. Human Rights Watch (HRW) fant at 72 sivile ble drept som følge av angrep fra NATO i åtte tilfeller. Nesten halvparten av disse dødsfallene stammet fra ett angrep den 8. august 2011, altså etter at norske fly var trukket ut. HRW kritiserer NATO for manglende åpenhet og etterlyser informa-

sjon om hva slags vurderinger NATO har gjort i hvert enkelt tilfelle, og vurderingene som lå til grunn for klassifiseringen av bombemålene som lovlige militære mål.

Dette medlem mener at selv om rapporten konkluderer på bakgrunn av den informasjon som foreligger, med at Norge har handlet innenfor sine humanitærrettslige forpliktelser i Libya, så bør Norge etterstrebe betydelig mer åpenhet om militære operasjoner. Det danske forsvaret, som også deltok sammen med Norge i Libya, oppdaterte daglig sine nettsider med detaljerte rapporter fra sine tokt. Dette medlem mener dette ville vært et viktig bidrag til åpen offentlig debatt om Norges militære operasjoner utenlands om Norge hadde gjort det samme.

Derfor fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen offentliggjøre informasjon om alle bombemål for flytokt i Libya som Norge deltok i.»

Dette medlem ser det som særlig interessant at Libya-evalueringen tar opp behovet for en «sjekkliste» som skal brukes ved utarbeiding av beslutningsgrunnlag i tilfeller hvor Norge vurderer bruk av militær makt, og viser til Sosialistisk Venstrepartis merknader i Innst. 248 S (2016–2017), hvor Sosialistisk Venstreparti foreslår en doktrine eller et sett betingelser som må være på plass for at Norge skal kunne bidra militært i en konflikt. I tillegg til de punktene som Libya-utvalget foreslår i sin rapport, inkludert punktet om tilstrekkelig forståelse av krisesituasjonen og en definert exit-strategi, mener dette medlem at følgende kriterier også bør inkluderes i et slikt beslutningsgrunnlag:

- Internasjonal fred og felles internasjonal trygghet må være truet. Hverken Norge eller noe annet land bør sende militære styrker i en krig dersom vi ikke er helt overbevist om at det er nødvendig for å skape fred.
- Alle andre virkemiddel må være utprøvd. Dersom vi skal sette liv i fare, er det et absolutt minstekrav at alle andre virkemiddel enn de militære er prøvd først.
- Den militære aksjonen må ha et klart FN-mandat. Vi kan bare delta i militære operasjoner som har et eksplisitt FN-mandat, fordi FNs sikkerhetsråd er det eneste organet som er gitt legitim kompetanse til å utøve makt ifølge FN-pakten.

Dette medlem viser til Libya-utvalgets uttalelse:

«Det faktum at det ble holdt en redegjørelse i åpent storting, er etter utvalgets vurdering et viktig grep for å sikre informasjonsdeling, offentlig debatt og bidra til parlamentarisk kontroll.»

Dette medlem mener det er viktig at både Afghanistan- og Libya-evalueringene følges opp med konk-

rete handlinger fra Stortingets side. I Godal-rapporten om Norges bidrag i Afghanistan ble det slått fast at

«dagens ordning med lukkede orienteringer for Den utvidede utenriks- og forsvarskomitee og brede redegjørelser for Stortinget bør forbedres. Regjeringen bør ved internasjonale engasjementer i konfliktområder mer systematisk informere Stortinget om mål, midler, forventede resultater og erfaringer underveis. En systematisk tilnærming vil også gi bedre grunnlag for en informert debatt.»

Dette medlem mener at en sentral lærdom for Norge må være at regjeringen, i hvert tilfelle hvor det snakk om å sende militære bidrag, må legge frem sin begrunnelse for å bidra i internasjonale operasjoner for Stortinget, og at dette må komme som en sak til Stortinget med påfølgende debatt og votering i åpen sal. Dette medlem viser til at en slik praksis eksisterer i det danske Folketinget, med tverrpolitisk støtte. En slik ordning vil bidra til å få belyst argumentene for og imot deltakelse og tydeliggjøre hvilke vurderinger de ulike partiene legger til grunn for sine standpunkt. Det vil bidra til en bedre offentlig debatt knyttet til svært viktige beslutninger.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem sin begrunnelse for all fremtidig deltakelse i internasjonale operasjoner for Stortinget. Redegjørelsen skal inneholde en beskrivelse av bidragets omfang og mål samt betingelser for å trekke seg fra oppdraget.»

«Stortinget ber regjeringen endre praksis, slik at alle beslutninger om å sende norske bidrag til internasjonale operasjoner legges frem som en sak til votering for Stortinget. Denne saken vil ikke nødvendigvis erstatte, men komplementere eventuelle orienteringer i den utvidede utenriks- og forsvarskomiteen.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen å ta initiativ til å gjennomføre en evaluering i egnet form av Norges bidrag i anti-ISIL-koalisjonen.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen innarbeide en fast praksis med ekstern evaluering etter at Norge har hatt betydelige bidrag i internasjonale militære operasjoner.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en redegjørelse for hvordan Norge arbeider med å følge opp sine forpliktelser for å sikre at udetonert ammunisjon ikke er en risiko for libysk sivilbefolkning, og hvordan dette arbeidet faktisk har ført til at de nevnte eksplosivene er blitt ryddet.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen offentliggjøre informasjon om alle bombemål for flytøkt i Libya som Norge deltok i.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen legge frem sin begrunnelse for all fremtidig deltakelse i internasjonale operasjoner for Stortinget. Redegjørelsen skal inneholde en beskrivelse av bidragets omfang og mål samt betingelser for å trekke seg fra oppdraget.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen endre praksis, slik at alle beslutninger om å sende norske bidrag til internasjonale operasjoner legges frem som en sak til votering for Stortinget. Denne saken vil ikke nødvendigvis erstatte, men komplementere eventuelle orienteringer i den utvidede utenriks- og forsvarskomiteen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til redegjørelsen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Redegjørelse av utenriksministeren og forsvarsministeren om Libya-utvalgets rapport – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 27. mars 2019

Anniken Huitfeldt

leder

Knut Arild Hareide

ordfører

